

MEHMED MUJEZINOVIĆ

NATPISI NA NADGROBNIM SPOMENICIMA SUZI-ČELEBIJA I NEHARIJA U PRIZRENU

Na lijevoj obali rijeke Bistrice kod starog porušenog mosta u Ilijas Kodža mahali u Prizrenu nalazi se mesdžid koji je podigao poznati pjesnik i istorik Suzi-Čelebija iz Prizrena.¹ U neposrednoj blizini mesdžida od strane mihraba situirano je turbe osnivača mesdžida Suzije.² U istom turbetu je pored Suzije sahranjen i pjesnik Neharija, također iz Prizrena,³ a za kojeg i danas vrlo živa predaja u Prizrenu kaže da je on brat Suzijin.

¹ Potpuno ime ovog velikog pjesnika i toliko važnog istorika za jugoslavensku istoriju je Muhamed efendi, sin Mahmuda, sina Abdulahova, koji je sebi uzeo pjesnički nadimak »Suzi«. Rođen je u Prizrenu sredinom XV vijeka (po A. Olesnickom između 1455. i 1465. godine). Suzija je opjevao u 15.000 distihona borbe i junaštva Gazi Ali-bega Mihal-oglua, kod kojeg je Suzija bio lični sekretar. Ovo najvažnije Suzijino djelo sačuvano je samo u fragmentima. Dosada su poznata četiri njegova fragmenta.

Opširnije o Suziji i njegovom djelu vidi:

— J. Hammer, *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst*, Pesth, 1836, knj. I, str. 246.

— Sami Bey Frascery, *Kamusul-alam*, Istanbul 1894.

— M. Sureyya, *Sidžilli-Osmani*, Istanbul 1311—1316, knj. 3, str. 114.

— Latifi, *Tezkiretuš-šuaara*, Istanbul 1314, str. 114.

— Sehi, *Hešt Bihišt*, Istanbul 1325, str. 112.

— Aşik Čelebi, *Mešahiruš-šuaara*.

— Dr. Franz Babinger, *Die Ge-*

schichte der Osmanen und ihre Werke, Leipzig 1927.

— Aleksej Olesnicki, *Suzi Čelebi, turski pjesnik i istorik XV—XVI vijeka*, *Glasnik Skopskog naučnog društva XIII*, Skopje 1934, str. 62—82.

— A. S. Levend, *Gazavat-nameler ve Mihal-oğlı Ali Bey'in Gazavat-namesi*, Ankara 1956, str. 198.

Đurđica Petrović, *Narodni mit o Suziji*, *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, knj. 40 (o 60-godišnjici *Zbornika 1896—1956*), str. 401—408.

² Turbe Suzije i Neharije zidano je od čerpiča i kamena. To je jednostavna građevina čija unutrašnjost u osnovi ima površinu 4,25 × 2,65 m, a visoka je 2,25 m sa zidovima debljine 0,30 cm. Već odavno se krov turbeta srušio i ono se čini vrlo zapušteno i neugledno. S obzirom na važnost nadgrobnih spomenika, smatramo da bi trebalo pristupiti opravci i konzervaciji ovog istorijskog spomenika.

³ »Nehari« je pseudonim pjesnika Ramadan efendije, o čijem životu su podaci vrlo oskudni. Po predaji Ne-

Boraveći u Prizrenu u ljetu 1962. godine, posjetio sam turbe ove dvojice pjesnika, kopirao i pročitao natpise sa njihovih nadgrobnih spomenika. Međutim, nišani Suzije i Neharije su tokom vremena više puta krečeni usljed čega su im natpisi bili gotovo potpuno prekriveni naslagama kreča i tako postali nečitki i neobjašnjivi. Zato sam u svrhu pravilnog čitanja i kopiranja natpisa predhodno pristupio odstranjivanju i skidanju krečnih namaza.

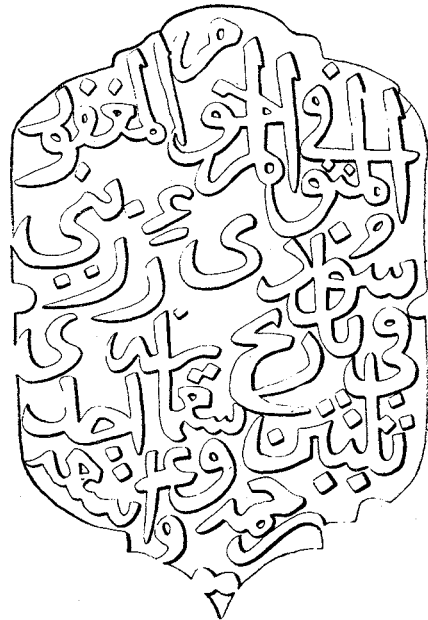
Nakon obavljenog tehničkog posla i čitanja natpisa ustanovio sam da se tekstovi originala natpisa na spomenicima Suzije i Neharije unekoliko razlikuju od tekstova koje je u prepisu i djelomičnom prevodu ranije publikovao Aleksej Olesnicki u svom radu o Suziji.⁴ Osim toga, studirajući natpise sa nadgrobnih spomenika Suzije i Neharije i upoređujući ih sa sličnim natpisima iz XVI vijeka došao sam do izvjesnih zaključaka koje ovdje uz faksimile, fotosnimke i prevode ovih dvaju važnih natpisa objavljujem.

Na grobovima Suzije i Neharije su po dva oblikom i dimenzijama jednaka nišana, u osnovici imaju krug promjera 20 cm koji su prema vrhu nešto širi, a visina im iznosi po 70 cm. Uzglavni nišani njihovi nemaju turbana nego se čunjasto završavaju isto kao i nožni nišani. Nadgrobni spomenici su rađeni od masivnog skopaskog kristala kamena.

Na uzglavnim nišanima Suzije i Neharije, i to od strane grobova isklesani su krupnim nesh dželi pismom natpisi u prozi na arapskom jeziku.

I. NATPIS NA NADGROBNOM SPOMENIKU SUZI-ČELEBIJE, isklesan u pet redaka glasi:

المتوفى المرحوم المغفور
سوزى زرينى
فى تاريخ سنه
تسعماء احدى وثلاثين
رحمة واسعة

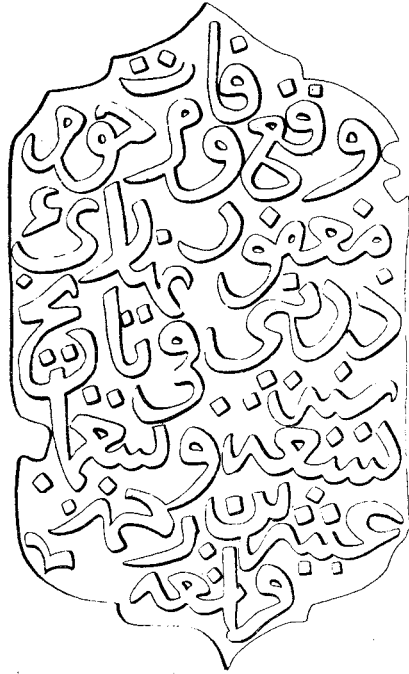
Neharija je Suzijin brat. U vakufnami Suzijinog mesdžida nalazimo potpisana kao svjedoka i Mevlana Nehariju. Kako vidimo, Neharija je sahranjen u istom turbetu sa Suzi-Čelebijom, a umro je dvije godine prije Suzije.

⁴ N. d., str. 77.

što u prevodu znači: »Umrlí, pokojni kojem je oprošteno Suzi-Zerrini (Prizrenac) umro u godini devet stotina trideset i prvoj. Neka je prema njemu velika milost« (umro između 29. X 1524—17. X 1525. g. po n. e.).

II. NATPIS NA NADGROBNOM SPOMENIKU NEHARIJE, isklesan je u šest redaka, a glasi:

وقع وفات مرحوم
مغفور نهاری
ذرینی فی تاریخ
سنه تسعة عشرین
وتسعما
رحمة واسعة

Prevod: »Pokojni, umrlí, kojem su oprosteni (grijesi) Nehari-Zerrini (Prizrenac), umro je devet stotina dvadeset i devete godine. Neka je prema njemu velika milost«. (Umro između 20. XI 1522—9. XI 1523. g. po n. e.).

Uporedimo li gornje tekstove ovih dvaju natpisa sa tekstovima što ih je donio prof. dr A. Olesnicki, vidjećemo, prije svega, da kod natpisa Suzijina nema invokacije هو الباقي, a koju donosi Olesnicki. Naime, ova invokacija u natpisima javlja se mnogo kasnije, odnosno početkom XVIII vijeka, dok je u natpisima na nadgrobnim spomenicima iz XVI vijeka uopće ne nalazimo.

Osim toga, karakteristično je da je u oba ova natpisa ime grada Prizrena napisano ovako: ذرين, tj. bez prefiksa پر, dok je Olesnicki kod oba natpisa pisao i čitao ovu riječ پزرین. Da se Prizren nazivao i »Zerrin«, imamo potvrdu osim ovih dvaju natpisa još i u jednoj bilješci na rukopisu komentara Kurana na perzijskom jeziku od Husejin Kašifije, koji je uvakufio Sinan-paša, veliki vezir sultana

Murata 1588/89. g. za Mehmed-pašinu džamiju u Prizrenu.⁵ U ovoj bilješci jasno stoji, između ostalog, i ovo:

... وبعد قد وقف هذا التفسير الشريف الجميل تقربا الى الله الملك الجليل و طلبا لآوابه
الجزيل الوزير الاعظم و الدستور المفخم لسلطان سلاطين العرب و العجم السلطان ابن
السلطان سلطان مرادخان خلد الله ملكه الى يوم الميزان اعنى حضرت سنان پاشا سير
الله تعالى مايشاء و شرط ان يوضع و يقرأ في جامع بناء اخو الدستور المشار اليه اعنى
المرحوم و المغفور له محمد بقصبة زرین و قفا صحيحا ...

Prema tome, ne može biti govora da je pri ovakvom pisanju imena grada Prizrena riječ o nekoj grešci u natpisima Suzije i Neharije jer se tu Prizren izričito naziva »kasaba Zerrin«.

Prof. Olesnicki je zabilježio i predaju prema kojoj je Suzija poginuo u nekom okršaju kod pećine koja se nalazi nekoliko kilometara od Prizrena, što bi po njegovom mišljenju značilo da Suzija nije umro u dubokoj starosti, čim je mogao sudjelovati u borbi. Međutim, poznato je da Olesnicki rođenje Suzijino stavlja između 1455. i 1465. godine, što bi značilo da je Suzi poginuo negdje iza svoje 69. godine života. Po našem mišljenju Suzija nije poginuo u boju, a potvrdu za ovo mišljenje imamo, prije svega, u tome što se šehiti redovno sahranjuju na mjestu gdje su i poginuli. Osim toga, da je Suzija poginuo, to bi svakako bilo istaknuto i obilježeno i u natpisu na njegovom nadgrobnom spomeniku, kako se to običavalo činiti u natpisima kako onim starijim, tako i novijim.

ZUSAMMENFASSUNG

INSCRIFTEN AUF DEN GRABDENKMÄLERN DES SUZIČELEBIJA UND NEHARIJA IN PRIZREN

In dem Stadtviertel Ilijas Kodža in Prizren befindet sich eine Moschee (*mesdžid*), die der bekannte Dichter Sūzī-Čelebi aus Prizren errichten liess. Neben der Moschee befindet sich eine Grabkapelle (*turbe*), in dem der Begründer der Moschee Sūzī (gestorben 931 = 1524/25) bestattet ist. In derselben Grabkapelle ist auch der Dichter Nehari (gestorben 929 = 1522/23) beigesetzt, der der Überlieferung nach der Bruder des Suzi's ist.

Professor dr. Aleksej Olesnicki hat schon früher die Texte der Grabmalinschriften dieser beiden Dichter, in Umschrift und teilweise Übersetzung, veröffentlicht. Der Verfasser dieses Artikels hat inzwischen beim neuerlichen Lesen der Originalinschriften jedoch festgestellt, dass seine Lesart von jener Professor Olesnickis stellenweise abweicht. Deshalb wird hier der vollständige Wortlaut der erwähnten Inschriften wiedergegeben und dabei auf die Unterschiede zwischen den Untersuchungen des Verfassers und jenen Professor Olesnickis hingewiesen.

⁵ Rukopis u Biblioteci Mehmed-pašine džamije u Prizrenu.